

การบริหารงานวิชาการเชิงพุทธ สู่ความเป็นเลิศ
BUDDHIST ACADEMIC ADMINISTRATION
TOWARDS EXCELLENCE

¹อมรรัตน์ เตชะนอก และ ²พระมหาพิสิฐ วิสิษฐูปญโญ
¹Amonrat Techanok and ²Phramaha Phisit Visitthapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹amonrat_102528@hotmail.com

Received December 25, 2021; Revised February 12, 2022; Accepted March 20, 2022

บทคัดย่อ

การบริหารงานวิชาการเชิงพุทธ สู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วยขอบข่ายการบริหารงานวิชาการบูรณาการกับหลักการเชิงพุทธ คือการนำหลักอริยบท 4 มาเป็นหลักการที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศโดยบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผล โดยด้านหลักสูตร สามารถบูรณาการด้วยการพิจารณา หลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการเรียนการสอนสามารถบูรณาการด้วยการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้นกระตุ้นให้ ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้วยการประยุกต์สื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยจากเทคโนโลยีมากขึ้นและร่วมมือกันผลิตสื่อการเรียนการสอนท้องถิ่นมากขึ้นและด้านการวัดผลและประเมินผลสามารถบูรณาการด้วยการ พิจารณาเกณฑ์การวัดและประเมินผล ให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนให้ดีขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารงาน, วิชาการเชิงพุทธ, สู่ความเป็นเลิศ

¹ ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

² อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

Buddhist academic administration towards excellence consists of academic management scope integrated with the Buddhist principles by applying Iddhipada (path of accomplishment) as a Dhamma principle leading to success in academic administration towards excellence by integrating with: teaching and learning curriculum; teaching materials; and measurement and evaluation. In teaching and learning curriculum, it can be integrated by considering the curriculum to be in line with the core curriculum in accordance with the learners' abilities and local wisdom. In teaching and learning, it can be integrated by: focusing more learners-centered; encouraging learners in analytical thinking and practicing by themselves. In teaching and learning materials, there should be more up-to-date teaching and learning media application from technology and collaboratively producing more local teaching materials. Regarding the measurement and evaluation, it can be integrated by considering a clearer measurement and evaluation for the development of academic administration of the school.

Keywords: Administration, Buddhist Academic, Towards Excellence

บทนำ

รัฐบาลพยายามพัฒนาการศึกษาแห่งชาติให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสวิจัย ในยุคความเจริญด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ เป็นเหตุให้การบริหาร การศึกษาต้องมีการปฏิรูปการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพราะ ในปัจจุบันมีปัญหาทางการ บริหาร จัดการเป็นอย่างมาก ทั้งที่เกิดกับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและปัญหาที่เกี่ยวกับนักเรียน ซึ่ง ปัญหา ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับความประพฤติด้านจริยธรรมที่เสื่อมโทรม อันเป็นอุปสรรค ต่อความ เจริญก้าวหน้าในการพัฒนาโรงเรียน (ดวงเดือน พันธุมนาวิณ, 2547) ในปีการศึกษา ทุกปีมักจะมีปัญหาทางการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนที่สะท้อนให้เห็นถึง ความเสื่อม ถอยทางด้านจิตใจและจริยธรรมเป็นอย่างมาก นับว่ามี ผลกระทบต่อจิตใจของนักเรียนเป็น อย่างยิ่ง จากดังกล่าวจะเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาทางด้านจริยธรรม ที่ซับซ้อนและเกิดปัญหาที่ เพิ่มพูนหลายด้านในโรงเรียนการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของประถมศึกษา ผู้บริหาร จะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยจัด การศึกษาให้ได้ มาตรฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้โดยมีมาตรฐานรองรับว่าทุกโรงเรียน จะต้องได้รับการประกันคุณภาพทั้ง 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครูและ

มาตรฐาน ด้านผู้บริหาร ซึ่งในมาตรฐานด้านผู้เรียนข้อที่หนึ่งที่ต้องได้รับการประกันคุณภาพ เป็นอันดับแรก คือ นักเรียนดี เก่งและ มีความสุข

การบริหารงานวิชาการ

ขอบข่ายของงานวิชาการ จะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนงานเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุด การจัดนิเทศภายในโรงเรียน และการวัดผล ประเมินผล ได้มีนักวิชาการ กล่าวไว้มากมาย ดังนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2555) ได้กล่าวเกี่ยวกับขอบข่ายของงานวิชาการจะประกอบด้วยงาน ต่อไปนี้

1. การวางแผนงานเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงาน ดังนี้ (1) แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดปฏิทิน การศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน (2) โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอดคล้องตามหลักสูตร (3) บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอน ในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้าและยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดทำเนื้องานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

1) การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2) การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในห้องเรียน

3) การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิชาการภายนอกมาช่วยสอน

4) การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้นครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบหรือจากเอกสารที่ ครูเตรียมเอง

5) การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

6) การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เป็นการให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชา และอาชีพนั้นเพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

1) การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียนนักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

2) การจัดห้องสมุดเป็นที่รวมหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ให้นักเรียน นักศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม

3) การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ และวิเคราะห์ผลการเรียน

การบริหารวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษา คุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาจึงอยู่ที่งานด้านวิชาการ ซึ่งจะประกอบด้วยงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จัดการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งส่งเสริมงานด้านวิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดและประเมิน ทั้งยังมีองค์ประกอบ อื่นๆ อีกหลายอย่าง ได้แก่

1. ด้านหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรที่ดีต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้มีเนื้อหาสาระทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงงานด้านหลักสูตร ดังนี้

ความหมายของหลักสูตรอมรา เล็กเริงศิลป์ (2540) ได้สรุปไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง เอกสารที่บรรจุแผนงานหรือ โครงการ และเนื้อหากิจกรรมต่างๆ อันพึงปรารถนาของสังคม นั้น ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

อุทัย บุญประเสริฐและจิราภรณ์ จันทร์สุพัฒน์ (2540) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนพึงได้รับและได้เรียนรู้จากการจัดมวลงประสบการณ์และแผนการสอนที่จัดให้ผู้เรียน โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุผล ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนา มุ่งที่จะฝึกอบรมผู้เรียน ให้เป็นไปตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้และพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตเพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต

อึ้ง บั้วศรี (2542) ได้สรุปความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลงประสบการณ์ในแต่ละ

โปรแกรม การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงกิจกรรมนอกหลักสูตร สิ่งที่สังคมมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับวิถีทางต่างๆ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ เนื้อหา หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัด ขึ้นไว้เป็นแบบอย่างที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนา รวมถึงมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

เป็นกรอบงานวิจัยที่จัดระบบของความรู้หรือข้อมูลและเหตุการณ์เรียนรู้ที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นการจัดระบบใหม่ของประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อน หรือเป็นหลักการของการเกิดการเรียนรู้สามารถทำการทดสอบได้ สามารถนำอ้างอิงถึงเหตุการณ์และประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้มีพัฒนาการมาจากทฤษฎีจิตวิทยา ซึ่งมีการศึกษาทดลองเริ่ม ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 2 มีนักคิดและนักจิตวิทยาเกิดขึ้นจำนวนมาก และแนวคิดเริ่ม มีความหลากหลายขึ้น ทฤษฎีการเรียนรู้ในจุดนี้เริ่มมีลักษณะของความเป็น วิทยาศาสตร์มากขึ้นมี การนำแนวทางการทดลองตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาใช้มากขึ้นเป็นลำดับ สามารถ จัดเป็นกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้ในยุคนี้ ออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) นักคิดในกลุ่มนี้มองธรรมชาติ มนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลางคือ ไม่ดี ไม่เลว (Neutral-active) การกระทำต่างๆ ของมนุษย์เกิด จากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus-Response) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสนใจกับ "พฤติกรรม" มากเพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน สามารถวัดได้และทดสอบได้ เป้าหมายหลักของนักพฤติกรรมนิยม คือ การค้นหาและระบุถึงกฎที่สามารถควบคุมการเรียนรู้ โดยให้ความสุขใจต่อความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งสิ่งเร้า (Stimulus) หมายถึง เหตุการณ์หรือสิ่งใดๆ ที่สามารถรับรู้ได้โดยผ่านอวัยวะรับสัมผัสของ บุคคลส่วนการตอบสนอง (Response) หมายถึง การที่บุคคลแสดงอาการโต้ตอบต่อสิ่งเร้าที่รับรู้

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitive) นักคิดในกลุ่มพุทธินิยม หรือกลุ่ม ความรู้ความเข้าใจ หรือกลุ่มที่เน้นกระบวนการทางปัญญา หรือความคิด นักคิดกลุ่มนี้เริ่มขยาย ขอบเขตของความคิดที่เน้นทางด้านพฤติกรรมออกไปสู่กระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการ ภายในของสมอง โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการ ตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงเท่านั้น การเรียนรู้ของมนุษย์ มีความซับซ้อนยิ่งไปกว่านั้น การเรียนรู้เป็น กระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสม

ข้อมูล การสร้างความหมาย สร้างความสัมพันธ์ของข้อมูลและการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ปัญหาต่างๆ การเรียนรู้เป็นกระบวนการ ทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง

2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) นักคิดกลุ่มมนุษยนิยมให้ความสำคัญ ของความเป็นมนุษย์ และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่ามีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการและมี แรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองหากบุคคลได้รับอิสรภาพ และเสรีภาพมนุษย์จะพยายาม พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน (Eclecticism) กลุ่มนี้จะผสมผสานแนวคิดระหว่าง พฤติกรรมนิยมและพุทธินิยม (Behavior Cognitive) โดยอาศัยทฤษฎีและหลักการที่หลากหลายของทั้งสองแนวคิด เช่น แนวคิดของกานเย เป็นต้น โดยกานเย เชื่อว่าความรู้สึกมีสิ่งหลาย ประเภท บางประเภทสามารถเข้าใจ ได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง บางประเภทมี ความซับซ้อนมากจำเป็นต้องใช้ความสามารถในขั้นสูง กานเย ได้จัดลำดับขั้นการเรียนรู้ซึ่งเริ่มจาก ง่ายไปหายาก โดยผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่ม พฤติกรรมนิยม และพุทธินิยมเข้าด้วยกัน

โดยสรุปแล้วนักจิตวิทยาทั้ง 4 กลุ่มต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการพัฒนามนุษย์ ซึ่งสอดคล้องหลักการศึกษาศาสตร์ในพระพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขา กล่าวคือการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อ การจัดการเรียนการสอน ฝึกฝนอบรมจิตใจให้สงบเหมาะสมแก่การใช้งานและพัฒนาให้เกิดปัญญา รู้เท่าทันปัญหา สามารถเผชิญปัญหาได้อย่างมีสติและเป็นสุข

3. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้ซึ่งครูและนักเรียนเป็นผู้ใช้เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพในการเลือกสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในการเลือกสื่อ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการสอน รูปแบบและระบบของการเรียนการสอน ลักษณะผู้เรียน เกณฑ์เฉพาะสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสื่อกับคุณสมบัติเฉพาะและจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ส่วนคุณลักษณะของสื่อที่มีคุณภาพอาจพิจารณาได้จากสื่อนั้นต้องสอดคล้องกับหลักสูตรและจุดประสงค์ของการเรียนการสอน นำไปใช้เพื่อการเรียนการสอนโดยตรง ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการตามหลักสูตรเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อเร้าความสนใจก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย วัสดุที่ใช้ในการผลิตไม่เป็นอันตราย และปราศจากสิ่งที่เป็นพิษต่อนักเรียน แข็งแรงคงทน สวยงาม ประหยัด และคุ้มค่า สะดวกต่อการใช้ และง่ายต่อการเก็บรักษา

อำภา บุญช่วย (2537) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน เป็นอุปกรณ์และวิธีการที่ช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนุกและน่าสนใจ ซึ่งอาจเรียกได้

ว่า สื่อการเรียน การสอนเป็นมือที่สามของครู การใช้สื่อการเรียนการสอนให้ได้ผลสื่อ่นั้นต้องตรงกับจุดประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียนอีกทั้งยังต้องใช้้อย่างประหยัดและคุ้มค่า สื่อการเรียนการสอนนี้มีอยู่มากมายหลายชนิดซึ่งครูสามารถสร้างและจัดทำสื่อได้จากสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นหรือการนำเศษวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงทำเป็นสื่อการเรียนการสอน ได้การเก็บรักษาสื่ออย่างถูกหลักวิธีจะช่วยให้การ ใช้สื่อมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ คุ้มค่าการเก็บรักษาจึงควรจัดทำอย่างเป็นระบบการบริหารสื่อ การเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับบทบาท 4 ประการของผู้บริหาร คือ เป็นผู้ริเริ่มเป็นผู้สนับสนุน เป็นผู้ประสานงาน และเป็นผู้ประเมินผลหากผู้บริหารรู้บทบาทของตนเองแล้วก็ย่อมจะช่วยให้การบริหารงานวิชาการในภาพรวมเป็นไปด้วยดี

สรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้ประกอบในการสอนเพื่อให้ เป็น สื่อกลางในการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือ ถ่ายทอดไปยัง ผู้เรียน เพื่อให้การสอนจะบรรลุถึงจุดประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งอาจจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์กิจกรรม และ ตลอดจนเทคนิคหรือวิธีการต่างๆ ที่นำมาประกอบกับการจัดการเรียน การสอน คือ การจัดทำ การใช้ การปรับปรุง การจัดหา การบำรุงรักษา และส่งเสริมผลิตสื่อ การเรียนการสอนและวิธีการสอน

4. ด้านการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายในการจัด กิจกรรม การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่สำคัญยิ่งที่ จะทำให้ทราบว่า การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความมุ่งหมายของ หลักสูตร ที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ต้นปีการศึกษา จนสิ้นปีการศึกษานั้น บรรลุผลตามความ มุ่งหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรค และข้อบกพร่องอะไรบ้าง แล้วนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปเป็นแนวทางในการหาวิธีการในการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้จำกัดความว่าของการวัดผลการศึกษาว่า หมายถึง การศึกษาค้นคว้า โดยทั่วไปด้วยการทดสอบมาตรฐานส่วนประเมินค่าการตีค่าและกระบวนการ ที่วัดได้ รวมทั้งทฤษฎีของข้อทดสอบและการสร้างมาตราส่วนประเมินค่าการทำให้มีเหตุผล ใช้ได้และการทำให้มีมาตรฐาน การแปลความหมายผลของการทดสอบรวมทั้งการใช้วิธีการ ทางสถิติเพื่อแปลความหมายผลจากการวัด และได้้นำผลขั้นสุดท้ายที่ได้จากการนำเอา ปริมาณการวัดไปใช้กับกระบวนการทำงานทางการศึกษา หรือกับบุคคลที่ถูกรวัด

พนัส หันนาคินท์ (2529) ได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการประเมินผล การวัดผล ว่า การวัดผลหมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถือกันอยู่การวัดผล มีลักษณะเป็นรูปธรรมมักแสดงผลออกมาเป็นตัวเลข ส่วนการ ประเมินผล หมายถึง การพิจารณา กำหนดคุณค่าจากคะแนนที่เราได้จากการวัดนั้น เช่นดี หรือไม่ดี เก่งหรือไม่เก่ง การประเมินผลมีลักษณะเป็นปรัชญา

สมนึก ภัททิยธนี (2541) กล่าวว่า การวัดผลเป็นกระบวนการหาปริมาณความสามารถเกี่ยวกับ พฤติกรรมความต้องการอันสืบเนื่องจากการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือทางการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่งมาวัด ผลจากการวัดจะออกมาเป็นคะแนน หรือ ข้อมูลล้วน

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่จะทราบว่าการเรียน การสอนนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ควรจะมีการปรับปรุงในเรื่องใด การวัดแตกต่างจากการประเมินในแง่ที่ว่า การวัดเป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขที่ได้จากการวัดนั้น การประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาของผู้เรียนจะเป็นข้อมูลให้ทุกฝ่ายทั้งผู้เรียน ครูผู้สอน สถานศึกษาและผู้ปกครองนำไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศโดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4

การพัฒนาทางวัตถุเป็นไปอย่างรวดเร็วในสังคมไทยปัจจุบัน แต่การพัฒนาทางด้านวัตถุ อย่างเดียวนั้นไม่สามารถสร้างสรรค์ให้สังคมเจริญขึ้นได้อย่างสมบูรณ์แต่ยังต้องมีการพัฒนาด้านจิตใจ ควบคู่ไปด้วย ประเทศไทยนั้นมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติแต่ในปัจจุบันความเจริญทางด้านวัตถุได้มาดบังหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ลดน้อยลง สกิตฺย รัชปัติย์ (2548) ได้แบ่งลักษณะของอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจในสิ่งที่ทำ 2) วิริยะ ความพากเพียร ไม่ท้อถอยในสิ่งที่ทำ 3) จิตตะ ความเอาใจใส่จดจ่อต่อสิ่งที่ทำ 4) วิมังสา ความไตร่ตรองในสิ่งที่ทำไปแล้ว โดยตามพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ความรู้ในด้านอิทธิบาท 4 ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นหลักธรรมนำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการให้เหมาะสมตามหลักจริยธรรม หลักจริยธรรมนั้นเป็นข้อปฏิบัติที่ ผู้บริหารจะเลือกหลักธรรมไปใช้ประกอบในการบริหารงานวิชาการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ผู้บริหารมีความรู้สึกและมั่นใจที่จะนำเอาหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการบริหารงานวิชาการ โดยยึดหลักธรรมดังกล่าวนั้นหากนำไปใช้ในการบริหารแล้วจะประสบผลสำเร็จหรือไม่มากนักน้อยเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารเองที่จะทำอย่างไรให้เกิดความสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารต้องใช้วิจรรย์ญาณและปัญญาหาเหตุผลกลั่นกรองที่จะนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการบริหาร เป็นกรณีนี้บ่งชี้ที่จะบอกถึงความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการตามเป้าหมายที่ตนเองได้กำหนดไว้

3. เหตุผลทางจริยธรรมก็เป็นส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งในการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการบริหารเพื่อให้เกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด จริยธรรมเป็นเครื่องจูงใจ

และเป็นปัจจัยที่จะผลักดันให้ผู้บริหารได้นำหลักอภิปาธ 4 ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการอย่างถูกต้องและเหมาะสม

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ก็เป็นข้อบ่งชี้ที่สำคัญเช่นกันที่จะทำให้ผู้บริหารมีความนิยมชมชอบที่จะนำหลักอภิปาธ 4 ไปใช้ประกอบในการบริหาร จริยธรรมเชิงพฤติกรรมก็เป็นค่านิยมในทางการศึกษาที่จะทำให้ผู้บริหารชอบใจ มีความเพียร มีจิตมั่น มีการไตร่ตรองในการบริหารเป็นอย่างดี

การพัฒนาเพื่อการประยุกต์หลักอภิปาธ 4 ในการบริหารงานวิชาการ มีดังนี้

1. ฉันทะ (Aspiration) ความพอใจ ความเต็มใจในการบริหารงาน การบริหารงานวิชาการ ทั้ง การบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารงานวัสดุและสื่อการเรียนการสอน และการบริหารการวัดผลและประเมินผลซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหาร เมื่อมีใจรักอยากที่จะบริหาร ก็เต็มใจที่จะบริหารเพื่อให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพในการบริหารมากยิ่งขึ้น

2. วิริยะ (Exertion) ความเพียร คือ มานะ อดทน กล้าหาญ ไม่ท้อถอยในการบริหารงาน วิชาการทั้ง การบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารงานวัสดุและสื่อการเรียน การสอน และการบริหารการวัดผลและประเมินผลไม่เกียจคร้าน แม้การบริหารนั้นจะลำบากมีอุปสรรคต่าง ๆ แม้ต้องใช้เวลามากก็มีความเพียรต่อการบริหารงานอย่างสม่ำเสมอถ้าเป็นผู้บริหารไม่มีความพากเพียรหยาบซึ่งความลำบากในการบริหาร ผลของการย่อท้อต่อการบริหารก็จะขาดความก้าวหน้าในหน้าที่การงานในที่สุด

3. จิตตะ (Thoughtfulness) คือ การเอาใจฝักใฝ่ต่อการบริหารการบริหารงาน วิชาการทั้งการบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารงานวัสดุและสื่อการเรียนการสอน และการบริหารการวัดผลและประเมินผล อย่างสม่ำเสมอไม่ลดละและไม่ทอดทิ้ง ไม่มีใจวอกแวกไปในทางอื่น ไม่มีการผัดวันประกันพรุ่ง มุ่งหน้าต่อการบริหารให้ประสบความสำเร็จเอาใจจดจ่อต่อการ บริหารงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ผลของการมีจิตตะเอาใจฝักใฝ่ ในการบริหารก็จะทำให้ ประสบความสำเร็จถ้าผู้บริหารไม่เอาใจใส่ในการบริหาร ผลของการบริหารก็จะเกิดความเสียหายโดย ไม่รู้ตัว หรือรู้ก็อาจจะสายไปเสียแล้ว

4. วิมังสา (Investigation) คือ การไตร่ตรอง ริเริ่มหาเหตุผล ค้นหาหลักการข้อมูลใดๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารงานวิชาการทั้ง การบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารงานวัสดุและสื่อการเรียนการสอน และการบริหารการวัดผลและประเมินผล แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นอย่างไม่หลีกเลี่ยง เพื่อให้การบริหารได้บรรลุผลไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้โทษของการขาดวิมังสา คือ การบริหารงานแบบผิดๆ ถูกๆ ขาดความไตร่ตรองหาเหตุผลที่เป็นจริง และถูกต้อง ทำให้สิ้นเปลืองทุน เปลืองแรง และเปลืองเวลาไปกับการบริหารงาน (สถิตย์ รัชปต์ย์, 2548)

บทสรุป

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญ ควรจะน้อมนำไปพัฒนาหรือปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้บริหารและครู การบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารงานวัสดุและสื่อการเรียนการสอน และการบริหารการวัดผลและประเมินผลการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารและครู จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้นจะต้องยึดหลักอิทธิบาท 4 เป็นตัวกำหนดแนวทาง ต้องมีความพอใจและมีใจรักต่อการปฏิบัติงานนั้น คือ ผู้บริหารและครูที่มีฉันทะต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นบุคคลที่มีความสุขจิตต่องานหรือผลงาน การปฏิบัติงานเป็นการกระทำเพื่อผลงานของตนเองไม่ใช่จาก เงื่อนไขภายนอก ผลงานจึงเป็นตัวกำหนดหรือบ่งชี้ถึงคุณภาพของการปฏิบัติงานและส่งผลให้ผู้บริหารและครูที่มีฉันทะมีความพึงพอใจ มีความอึดอุมใจ มีความสุขในการปฏิบัติงาน มีความอดุสาหะ มีความมานะ บากบั่น ใจสู้ ไม่ท้อถอย แม้จะใช้เวลายาวนานสักเท่าใดก็ตาม การปฏิบัติงาน จะเกิดผลสำเร็จได้มากน้อยขึ้นอยู่กับปฏิบัติตามอิทธิบาท 4 ในผู้บริหารและตัวครูเองจึงสามารถบริหารงานได้บรรลุวัตถุประสงค์สู่ความเป็นเลิศได้ในการบริหารวิชาการในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี สุวรรณโชติ. (2544). *หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2545). *การบริหารงานวิชาการ*. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2547). *การพัฒนาจิตลักษณะและพฤติกรรมของสังคม เอกสารประกอบการบรรยายวิชาจิตวิทยาสังคมในการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- พนัส หันนาคินทร์. (2529). *หลักการบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- อึ้ง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- บรรพต สุวรรณประเสริฐ. (2544). *การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สถิตย์ รัชปต์ย. (2548). *การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยมหาสารคาม.

- สมนึก ภัททิยธนี. (2541). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ประสานการพิมพ์.
- อมรา เล็กเริงศิลป์. (2540). *หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- อำภา บุญช่วย (2537). *การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน*, พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.
- อุทัย บุญประเสริฐและจิราภรณ์ จันทร์สุพัฒน์. (2540). *หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Good126Carter V . Good, (1973). *Dictionary of Education, and ed.* New York : Mc Graw Hill Book Company.

